

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Atpažink dezinformaciją

Skirta 9-12 kl.

Dezinformacija

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- Dezinformacija – **klaidinanti** informacija.
- Tikslas – **paveikti** žmonių požiūrį ir elgesį.
- Dezinformacija **skleidžiama tyčia**.
- Dezinformacija dažnai **platinama** ir **dėl neišmanymo**.
- Dezinformacija **gali pakenkti**, jei jos paveikti žmonės priims klaidingus sprendimus.

„5G spinduliuotė sukelia Covid-19“

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Dezinformacija siekia:

- sukelti nerimą
- priversti abejoti faktais
- paveikti įsitikinimus
- paskatinti neprotingai elgtis

„Mėnulio dieta padeda numesti 3 kg per dieną!“

- Dezinformacija gali sukelti žalą sveikatai:
 - žalingos dietos;
 - gydymasis nemedicininėmis priemonėmis;
 - skiepų ir būtinų vaistų vengimas.

„Islamo valstybę įkūrė Barackas Obama“

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- Melaginga informacija apie politinį kandidatą gali paskatinti rinkėjus balsuoti už kitą kandidatą, kuris gali neatstovauti jų nuomonės.
- Dezinformacija apie finansų įstaigas gali sukelti rimtus finansinius abiejų pusių nuostolius.
- Dezinformacija mokykloje sukelia nerimą ir nepasitikėjimą.

Kaip sukuriama dezinformacija?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

1. „Nemanau, kad tai yra tiesa“, „Spauda visada meluoja“, „Niekuo negalima tikėti“

Abejojama nepateikiant jokių įrodymų, bandoma nutildyti oponentą.

2. „Lietuva savo noru pasiprašė į SSSR sudėtį“

Klastojami duomenys ir sukuriami nauji „faktai“.

3. „O tu niekad nesi sumelavęs?“

Bandoma pakeisti temą ir priversti oponentą gintis („what’s about?“).

4. „Jei leisime užsieniečiams pirkti žemę, liksime be Tėvynės!“

Bauginama, kad nebūtų priimtas tam tikras sprendimas.

Sukurkime dezinformaciją patys!

○ Faktai

- Marius iš istorijos gavo 9.
- Katės gaudo peles.
- Sniegas yra baltas.
- Greta mokosi 8 klasėje.
- Biologijos mokytoją ryt pavaduos studentė.

○ Priemonės

- Sukelti abejonių
- Paneigti
- Išgalvoti netikrų faktų
- Priversti gintis
- Nuomonę pateikti kaip faktą
- Gąsdinti

Dezinformacijos pavyzdžiai:

- Mantas tikrai matė, kad Greta mokosi 7B klasėje.
- Kas tau sakė, kad sniegas baltas?

Kaip atpažinti dezinformaciją?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- Patikrinkite šaltinį: **kur informacija yra skelbiama.**
- Patikrinkite informacijos patikimumą: **ar informacija atitinka kitų patikimų šaltinių informaciją.**
- Išnagrinėkite informacijos šaltinio motyvus: **koku tikslu ji skelbiama.**
- Patikrinkite, ar informacija **atitinka bendrąsias žinias** apie pasaulį.
- Naudokite faktų tikrinimo svetaines (debunk.eu ir pan.).
- Įvertinkite **informacijos kalbą.**

Kuris teiginys teisingas?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

1. Japonija nuo 2021 m. visiškai atsisakė mikrobangių krosnelių.
2. Naujasis „iPhone“ turės projektorių ir holografinę klaviatūrą.
3. Australijos piliečių pasuose gali būti nurodomos net 33 skirtingos lytys.

Žmonės informaciją vertina šališkai, naudodamiesi savo ankstesnėmis žiniomis bei patirtimi!

Giluminēs klastotēs

Vaizdo medžiaga

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Viktorina

1. Kas yra dezinformacija?

- A. Bet kuri nepatikima informacija
- B. Informacija, kuria siekiama suklaidinti
- C. Informacija, kuri yra sunkiai suprantama
- D. Informacija, kuri slepiama nuo visuomenės

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

2. Koks yra pirmasis žingsnis tikrinant informaciją internete?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- A. Pasitikrinti, ar ši informacija yra populiariame portale
- B. Patikrinti informacijos šaltinį
- C. Patikrinti, ar tinklalapis yra saugus
- D. Patikrinti, kas yra šio tinklalapio savininkas

3. Kokiose interneto svetainėse reikėtų tikrinti naujienas?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- A. Tik žiniasklaidos svetainėse
- B. Tik patikimai atrodančiose svetainėse
- C. Keliose patikimos žiniasklaidos svetainėse
- D. Populiariose socialinių tinklų paskyrose

4. Kas gali būti dezinformacijos šaltinis?

- A. Žurnalistai ir naujienų organizacijos
- B. Asmenys, kurie siekia pasipelnyti arba pakenkti kitiems
- C. Asmenys, kurie siekia atskleisti faktus ir nuslėptą informaciją
- D. Visi išvardytieji

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

5. Kaip atpažinti melagienas („fake news“)?

- A. Palyginti informaciją su gautąja iš patikimų šaltinių
- B. Patikrinti, ar informacija yra pateikiama kaip nuomonė ar faktas
- C. Išnagrinėti šaltinio motyvus
- D. Visi aukščiau išvardyti būdai

6. Kokie požymiai leidžia įtarti, kad straipsnis ar naujiena yra melaginga?

- A. Straipsnyje nėra citatų nei nuorodų
- B. Naujiena prieštarauja kitiems patikimiems šaltiniams
- C. Naujiena grindžiama tik kieno nors nuomonėmis
- D. Visi aukščiau išvardyti požymiai

7. Kurie žodžiai gali reikšti, kad informacija yra klaidinanti?

- A. „Visi žino, kad...“
- B. „Mano draugas sakė, kad...“
- C. „Mokslininkai sako, kad...“
- D. „Šioje knygoje rašoma, kad...“

8. Kodėl klaidinanti informacija kelia pavojų?

- A. Tai gali paveikti pasaulio suvokimą ir sukelti sumaištį
- B. Ji gali sąlygoti netikusius sprendimus
- C. Tai gali sukelti susipriešinimą visuomenėje
- D. Visi atsakymai yra teisingi.

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

9. Kaip geriausia dalytis informacija socialiniuose tinkluose?

- A. Nesidalinti jokia informacija
- B. Dalytis tik informacija iš žinomų šaltinių
- C. Dalytis visa informacija, kurią randate, ir leisti patiems žmonėms nuspręsti, kuo jiems tikėti
- D. Dalytis tik tuo, ką patvirtina keli šaltiniai

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

10. Kaip geriausia išvengti giliųjų klaidočių („deep fake“)?

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

- A. Atkreipti dėmesį į smulkias vaizdo detales – plaukus, akis, lūpas
- B. Atkreipti dėmesį į vaizdo spalvų iškreipimus
- C. Stengtis pastebėti neįprastus judesius
- D. Naudotis tik patikimų šaltinių informacija

Suskaičiuokime taškus!

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Teisingi atsakymai:

1 – B

6 – D

2 – B

7 – A

3 – C

8 – D

4 – B

9 – B

5 – A

10 – D

Sveikiname nugalėtojus!

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

Klauskite!

Kritinį mąstymą
ugdykime kartu!

VIPT
@asociacija

European **MEDIA AND
INFORMATION** Fund
Managed by
Calouste Gulbenkian Foundation